

Heinrich Krause   Jacobus Bolkius

Disputatio Theologico-Philosophica, Pontificiis, Calvinianis, Et Photinianis Aphilosophs Philosophantibus Opposita

Rostochii: Kilius, 1642

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn737814837>

Druck   Freier Zugang

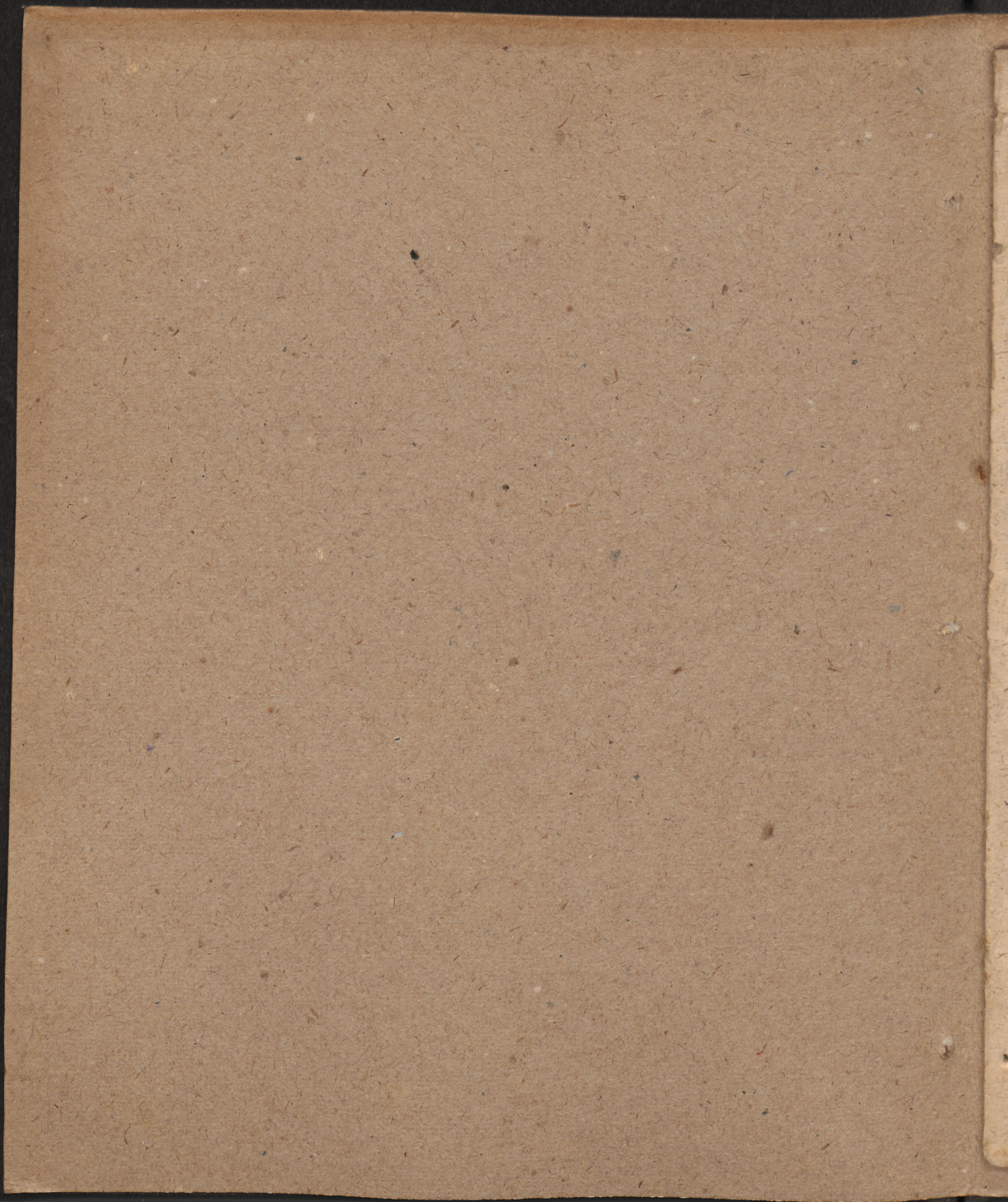

Verf.: J. Bolkin

H. Krause.

R. U. Theol. 1642.

37. 26
JEHOVA SOSPITANTE!
DISPUTATIO THEOLOGICO-
PHILOSOPHICA,
PONTIFICIIS, CAL-
VINIANIS, ET PHOTINI-
ANIS ΑΦΙΛΟΣΟΦΩΣ PHILO-
SOPHANTIBUS OP-
POSITA,

Quam,
Consensu Reverendi & Amplissimi Collegii
Theologici, in celeberrima ROSTOCHIEN-
SIUM ACADEMIA
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIUNT,
PRÆSES

M. HEINRICUS RAUZE

TORGA-MISNICUS, S. S. THEOL.

STUDIOSUS,

RESPONDENS

JACOBUS BOLKIUS, Querfur-
tensis Saxo.

Add. 14. Septembr. horis ante-
meridianis.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typograph.

ANNO MDC. XLII.

1042

ΣΥΝ ΘΕΩ

PROCEMIUM.

Socrates Philosophorum facile prin- *Socrat. lib.*
ceps, cum à Philosophia osoribus quoddam *3. 4. 14.*
argumentū proponereetur ex Apostolo Paulo
ad Coloss. 2. v. 8. desumptum: βλέπετε μή τις
ὑμᾶς ἐσται ὁυλαγωγῶν διὰ τῆς Φιλοσοφίας.
vale responsum dedit, lib. 3. cap. 14. Quomodo cavere ab illis
prædonibus poterimus, nisi arma eorum cognita habuerimus? Si
cavere volumus, hostium arma possideamus oportet, non autem
eo, quo hostes animo in illis usurpandis sumus affecti, sed rejicia-
mus, quod malum est, quod autem bonum verumq; est, teneamus.
Isdem Socratis verbis posset aliquis uti adversus eos, qui *Commen-*
Philosophia nomen tam nobile, tam augustum, tam in omni *datio Phi-*
bus scholis & Academicis decantatum, suis calumnijs non *losophis.*
modo in odium vocare, sed & ex animis & manibus studiose
juventutis omninò excutere conantur, unde hoc seculo ex-
ulceratissimo non pauci reperiuntur, qui animum à Philoso-
phiâ prorsus alienum habent, ejusmodi studium, non modo
vanum & inutile, sed & perniciosum, præsertim S. Theol.
cultoribus esse, arbitrantur: Nos verò ejusmodi osiores &
rosiores Philosophia non approbamus, quo enim pacto poterit
aliquis sibi cavere ab adversariorum strophis, si non argu-
menta ipsorum cognita atq; perspecta habeat? quanquā ani-
mus non eodem modo debet esse affectus, quo adversariorum
esse solet, siquidē illi ingenij sui nervos eo intendunt, ut ver-
bum DEI sincerum rationis suæ tenebris obscurare, & in alie-
nam planè sententiam, torquere possint. Existimamus itaq;
Philosophiam præclarum DEI immortalis donum esse, & di-

CA 2

gnus

gnum in quo acquirendo, excolendo, & ad posteritatem propagando, multum temporis operaque ponatur, digna est, ut illam suspiciamus, veneremur, & ambabus ulnis amplexe-
mur. Quod vero in alijs excellentissimis rebus contingit, ut quo earum rerum licitus usus, majorem afferat *ωφέλειαν* & commoditatem, contra abusus illicitus detrimentum majus, id & in Philosophia, quæ aliàs ceu cornu Amaltheæ pleno ore divitias de se fundit, locum habet: Videmus enim Pontificios, cum Calvinianis, Photinianis, Weigelianis, Arminianis illius *ἀντίδοτον* in succum & sanguinem suum convertere volentes, majus ferè Ecclesiæ nocumentum attrahere, & inferre, quàm alijs armis. Volumus itaq; in presenti hac Disputatione quædam axiomata examinare, & heterodoxis Philosophis opponere. Faxit ergò DEUS Optimus Maximus, ut ea quæ nobis salutaria sunt, discamus, quæ verò noxia sunt, fugiamus, & dirigat suo S. Sancto hunc disputationis nostræ actum, ut ea proferamus, quæ pertinent ad celebrationem nominis sui, & ad nostram salutem, per & propter filium suum unigenitum Amen.

QUESTIO I.

*An Logica usu suo inserviat Theologia? vel
An præcepta Logica ad Theologiam
accomodari debeant?*

Negativam sententiam defendunt Pontificij, sed quibus rationibus utuntur, in ipso disputationis actu videbimus. Nos contrarium asserimus hīs moti argumentis.

1. Ubi verum à falso, incertum à certo, probabile à necessario discernendum est, ibi usum habet Logica.

Sed in Theologia verum à falso, incertum à certo, probabile à necessario discernendum est, (æquè ut in Philosophia.)

E. Logica quoq; in Theolog. usum habet.

Major probatur, ex fine Logices, qui est cognitio veritatis, in quæstionibus & controversiis,

z. Ab

2. *Ab absurdo.* Si Logica in Theolog. non haberet usum, tunc Theologus nec Analysin librorum & capitum Biblicorum institueret, nec erroribus, schismatis & hæresibus obviam ire, & veram sententiam stabilire posset.

Sed consequens non conceditur,

E. nec Antecedens.

3. Organon ab Aristotele ad Philosophiæ cognitionem scriptum est.

Sed Philosophia non tantum est cognitio rerum humanarum, sed & divinarum,

E. Organon quoq; in rebus divinis usum habet.

4. Quarum scientiarum seu disciplinarum sunt *κοινὰ δόξα, καὶ καθόλου ἀξιώματα*, ad eas quoq; pertinet Organon Aristotelis. 3. *Metaphys.* 2.

Atqui Theol. habet *κοινὰς δόξας καὶ καθόλου ἀξιώματα*,

E. pertinet Logica ad Theologiam.

Min. prob. Quodlibet est, aut non est.

5. Quicquid facit nos *ἀμεταπτώτας*, illud fit beneficio Analytices,

Sed Theologia facit nos *ἀμεταπτώτας*,

E. beneficio Analytices.

Minor probatur; quia rationes non ex communi, sed ex propria natura desumit.

6. Ubi dantur Argumenta Analytica, ibi præcepta Analytica locum habent.

Sed in Theol. dantur argumenta Analytica, *ex propriis* &c.

E. in Theolog. præcepta Analytica locum habent.

7. Hinc *August. lib. 2. de doctrinâ Christiana c. 20. Veritates Philosophicarum disciplinarum esse quasi quendam fontem erutum velut ex fodinis seu metallis quibusdam divinæ providentiæ ubiq; diffusa.* Habendæ itaq; sunt Regulæ Analyticæ, pro naturalibus divinæ providentiæ donis, quas *εἰς ἀκρότητα τῆς πίστεως* unâ cum ratione ipsa redigimus. Licet non sint tales, quales requirit Aristoteles.

Non sequitur. Ille non habet tales aures, quales ego. E. nullas habet. Scheckius: *Ego quidem sic judico, tum demum fore quiet-*

tas & beatas Ecclesias, si aut Philosophi veri (qui non possunt non esse Logici) dent operam Theologiæ, aut Theologi Philosophentur bene. Nec in illorum sum sententia, qui Philosophiam (quæ sine Logica constare nequit) Theologico studio obesse arbitrantur. Hac de quæstione vide plura apud Neldetium in usu-Logices in fine libelli. Et Goclenium, in institutionibus Logicis, quæst. 1. Mulmannum, contra Jesuitas. Hoc jacto fundamento, duo subsidia & σκέλη Logica videbimus, quibus instructi, felicius, & majore cum fructu ad Theologiam accedere possumus. 1. refertur ad universum Systema, ac velut ad σαρκατοποίησιν Theologiæ, & ordo doctrinæ dicitur, 2. Ad singula disciplinæ hujus ζητέμενα cognoscenda, & propriè Methodus appellatur. Hinc

QUÆSTIO II. emanat.
*An Theologia sit ordine Analytico, Synthetico,
 vel mixto conscribenda?*

Thomas & alij Scholastici volunt, Theologiam disciplinam esse mixtam, ex theoria & praxi, & consequenter illam esse ordine mixto conscribendam! Nos vero contra statuímus, & dicimus, quod ordo Analyticus Theologiæ aptissimè conveniat, cum hic ordo principia requirat, quæ sunt duplicia, essendi, & cognoscendi, ut primus locus sit DE SACRA SCRIPTURA, & alter DE DEO. Licet enim principia essendi sint priora, & primo secundum ordinem naturæ de DEO agendum esset, à qua causa tum ipse finis sacrae Theologiæ, tum média ad hunc finem ducentia oriuntur, & existunt; tamen quia DEUS secundum essentiam & voluntatem nobis ignotus est, ideo de DEO loquendum, sicut in verbo suo se patefecit Proinde primò agendum de principio μαθήσεως, sc. de SACRA SCRIPTURA. Aper quæ finis & media Theologiæ cognoscuntur, & ex qua omnia præcepta Theologica concluduntur & exstruuntur. Nā sicut Philosophia suis constat principiis ἐξ ὧν ἀποδεικνύσθαι ejusdē professores, quibusq; negatis ἐκ ἐπὶ λόγῳ: Ita quoq; scriptura est principium Theologiæ ἀντίπρῃον καὶ ἀναπρόδεικτον, unde Theologi ἀποδείξεις πνευματικὰς educere possunt,

Cogni-

Cognitis itaq; principijs cognitionis, de sacra sc. Scriptura, & essendi de DEO uno & Trino; sequitur in ordine Analytico finis Theologiæ, qui est JUSTIFICATIO HOMINIS PECCATORIS CORAM DEO; propter hunc enim finem tota Theologia instituta est. Hinc pro veniunt Loci DE JUSTIFICATIONE, DE BONIS OPERIBUS.

Finem proximè sequitur subjectum, quod est homo peccator, hinc loci DE IMAGINE DEI & CREATIONE, DE PECCATO, DE LIBERO ARBITRIO.

Ultimò deniq; media collocantur, per quæ finem adipisci possumus, quæ sunt vel proxima vel remota: Proximum est fides in Christum, hinc loci DE FIDE, DE CHRISTI PERSONA & OFFICIO, DE CONCEPTIONE, NATIVITATE, PASSIONE, CRUCIFIXIONE, MORTE, DESCENSIONE, RESURRECTIONE, ASCENSIONE, ET SESSIONE AD DEXTRAM.

Hæc autem non in Lege, sed in Evangelio nobis demonstrantur, hinc loci DE LEGE ET EVANGELIO. Remotum est usus Sacramentorum Veter. & N. Testamenti, quæ Sacramenta sunt organa fidei; Hinc Loci de CIRCUMCISIONE, AGNO PASCHALI, BAPTISMATE, ET COENA DOMINICA. Hæc omnia traduntur in Ecclesia; Hinc locus DE ECCLESIA.

Deniq; certitudo justificationis ostendenda; Hinc locus DE PRÆDESTINATIONE ET PROVIDENTIA: Et tandem Justificationis consummatio portenda, hinc loci de quatuor mundi novissimis, de FINE MUNDI, RESURRECTIONE MORTUORUM, ULTIMO JUDICIO, VITA ÆTERNA, ET INFERNO.

Ne autem videamur aliquid statuisse sine rationibus, has subjungamus.

1. Omnes Practicæ disciplinæ, ordine Analytico sunt conscribendæ,

Theologia est disciplina Practica;

E. Ordine Analytico conscribenda.

Minor duplici modo probatur 1. dictis scriptur. *Joh. 13, v. 17. Εἰ πάντες ἰδοῦτε τὸ ἠγάπησέν ἐστὶν, εἰάν ποιῇτε αὐτῶν.* *Jacob. 1, v. 22.* jubet, ut simus *ποιῆται* operatores, non auditores, sed effectores. Genuinus & architectonicus summus seu ultimus Theologiæ finis non con-

consistit ἐν τῷ γνῶσι, sed ἐν τῇ πράξει. Nuda scientia non salvi-
ficat, sed ipsa fides actu; nec Imago DEI & salus æterna, nudâ
θεωρία & speculatione recuperantur. Unde Bernhardus in tr. de
ord. vitæ. Is, inquit, divinas scripturas rectè legit, qui verba vertit in
opera.

2. Prob. hoc Prosyllog. In quâ disciplinâ datur finis, subjectum,
& media, per quæ finis in subjectum introducendus est,
ibi datur disciplina Practica.

Sed in Theologâ datur finis, subjectum, & media.

E. Est disciplina Practica.

Major Prosyllog. Zabarell. lib. 1. de Methodo, c. 6. & l. 2. c. 9.
Hæc enim sunt tria disciplina cujusq; operatricæ μέρη συστατικά ut
ἐμπειρικάς ex disciplinâ operatricibus probari potest.

Minor prob. Quia finis Theologiæ, est justificatio hominis pec-
catoris coram DEO. Subjectum γένεσις, est homo peccator.
Medium, fides in Christum.

Seu: Ordo, qui procedit à fine, subjecto, & medijs, est Analyticus.

Sed in Theologia procedimus à fine, subjecto, & medijs.

E. Analyticè.

Unde Gesn. in Genes. pag. 50. πράξις requirebatur ante lapsum.
Non modo scientiam arboris boni & mali habere deberet, sed in illa se
non tam Theoreticum, quàm Practicum Theologum probaret. Si
itaque in statu integritatis Theologia, fuerit Practica, multo magis
jam post lapsum.

2. Ordo qui procedit à principio cognitionis, ad principia rei,
est Analyticus.

Theologia à principio cognitionis, ad principia rei.

E. Analyticus ordo.

Major prob. 5. Metaphys. 1. Duo principia μάθησις καὶ
πράξις. Synthetice progreditur à principiis rei, Analyti-
cus, à principiis cognitionis.

Minor. Quia à scripturâ sacrâ, ad doctrinam de Deo proce-
dendum, sicuti ex jam dictis apparet.

Concludimus ergo, Theologiam non ordine Synthetico seu
mixto, sed Analytico conscribendam esse.

QUÆ.

QUESTIO III.

An in Theologia dantur demonstrationes?

Negat aliquot rationibus, Gregorius Nicephorus, *lib. 10. Bizantina historia*. Sed negativæ sententiæ opponitur sequens affirmativa. 1. Ubicumq; dantur propria accidentia, per se subjecto alicui in hærentia, propter certam aliquam & propriam causam, ibi datur demonstratio.

Sed in Theolog. dantur propria accidentia, subjecto in hærentia, propter proximam causam.

E. quoq; dantur demonstrationes.

Major patet. Quia hæc sunt requisita demonstrationis.

Minor. E. g. Quicumq; credit in Christum salvatur;

Omnes electi credunt in Christum,

E. Omnes Electi Salvantur.

Salvare est accidens proprium: Electi, est subjectum primum, de quo illud accidens demonstratur: causa est 10 Credere proxima.

2. Ubi dantur demonstrationes summè necessaria, ibi datur demonstratio.

Sed in Theologia dantur demonstrationes summè necessaria; E.

Minor prob. Omnis credens salvatur; Est enuntiatio summè necessaria, quæ aliter se habere nequit. Est quoq; immediata, quia causam dare non possum, cur credens salvetur, est *ἀπὸ τοῦ*. Ubi *ἀπὸ τοῦ* propositiones, ibi demonstratio.

3. *Ab absurdo*. Si in Theologia non datur demonstratio, seqq. rerum Theologicarum meram esse opinionem. seu:

Ubi non est demonstratio, ibi opinio,

Sed opinio in Theologia non locum habet,

E. datur demonstratio.

Minor. Opinio versatur circa res dubias, & incertas,

In Theologia non dubiæ & incertiæ res sunt;

E. Nec opinio ibi locum habebit.

Major Prosyll. probat. ab *Aristotele* 1. *post. Anal. c. 26. ἡ δόξα ἀβεβαίον*. Item; *δόξα ἐστὶν περὶ τὸ ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος, ἐν δεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως εἶναι*.

B

4. Qui

4. Qui putat, rem aliter se habere non posse, non opinatur, sed
revera scit.

Sed in Theolog. novimus, rem se aliter habere non posse.

E. Revera scimus, non opiniamur. Et per consequens,
non Topici, sed demonstrativi dantur.

Maj. est Aristotelis, post. Analyt. c. 26. ὅδεῖς οἰεταὶ δοξάζειν,
ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλλως εἶναι, ἀλλ' ἐπιστάτω.

5. Ubi dantur principia κατὰ πάντος, καὶ αὐτὸ, καὶ καθόλου
πρώτον, ibi datur summa necessitas, & demonstratio.

Sed in Theol. dantur principia κατὰ πάντος &c.

E. datur perfecta demonstratio.

Minor prob. E. g. Omnis credens salvatur. Habet subjecti
universitatem, & temporis perpetuitatem, est in secundo modo di-
cendi per se, & salus est essentielle consequens Electorum, Habet
quoq; Summam necessitatem, & potest converti: Omnis electus
salvatur, & quicumq; salvatur, est electus: salus predicatur de electis,
seu credentibus, αὐτὸ secundum propriam naturam.

6. Ubi datur scientia, ibi demonstratio.

Sed Theologia est scientia.

E. Ibi dantur demonstrationes.

Maj. Posito effectui, ponitur causa.

Minor. probat Gregorius de Valentia disput. 1. de Theolog. quest. 13.
Non tantum est scientia, sed omnium scientiarum prestantissima &
& certissima. Ubi tamen notandum vocabulum scientia duplici-
ter accipi posse: 1. γενικῶς generatim; 2. ἰδιῶς proprie. Generali-
ter & improprie sumitur scientia, pro quavis disciplina, sive po-
tentia, & sic Logica quoq; scientia dici potest 2. Proprie, quan-
do sumitur, ut à Philosopho in Ethicis, non competit Theologia.

QUESTIO IV.

An rectè argumententur Pontificij: Mala opera
damnant, E. bona Salvant?

Ita quidem sentiunt Papistæ, quorsum afferunt axioma illud,
Cic. lib. 1. Tusc. quest. positum. Contrariorum contraria est ratio.
Item contrariarum rerum & motus sunt contrarij. Arist. lib. 1. de colo-
re 3. fol. 20. Verum abutuntur illo axioma Pontificij, præsertim
in

in loco de Justificatione, ubi ita argumentantur: *Si illi, qui per fidem jam sunt justificati, possunt gratiâ salutis excidere, per mala opera. E. per bona opera manent in justificatione.* Ac proinde ad salutem sunt necessaria. vel ut Bellarm. *Mala opera merentur æternas pœnas. E. bona opera merentur vitam æternam.* Consequentiam probat illo canone, & dicit valere à contrarijs. Sed nos respondemus: Valeret si contraria essent pariter integra; sed argumentatio fallit imperfecta oppositione contrariorum. Bona enim & mala opera (ut rectè monet *Hutterus in form. Concord.*) non in paribus gradibus opponuntur. Et tùm demum valeret argumentatio, si bona opera eodem gradu summo essent bona & perfecta, tùm ratione principij, tùm ratione finis; quemadmodum mala opera hoc gradu sunt mala. Mala autem ex nobis ipsis progrediuntur, & sunt perfectè mala, tùm infinitum numen divinum offendunt, & æternam propterea promerentur pœnam: At verò, bona opera primum non nostra sunt, sed aliena, nempe S. Sancti: Deinde sunt imperfectè bona, quippe polluta reliquiis peccati *Rom. 7, 14. Jesa. 64, 6.* Tandem inter nostra opera, & æternam vitam nulla est proportio, quæ præstet, ut respectus aliquis ad opera nostra institui possit. Limitamus itaq; hunc Canonem hoc modo. I. Contrariorum, contraria est consequentia; sc. si contraria illa sint paria; sic non valet; calor & frigus sunt contraria, Ergo caloris intensi, & frigoris remissi, contraria sunt consequentia. Pari ratione non valet; Mala opera damnant E. bona salvant: Nam maxima est disparitas, inter bona & mala opera; Mala opera enim, ut dixi, sunt perfectè mala, & excutiunt S. Sanctum, simulq; damnationem merentur: Bona autem opera, propter naturam nostram, ex lapsu corruptam, imperfectè bona sunt, ideoq; e contrario sensu non sufficiunt, ut vitam æternam mereantur. *Huc de quæst. vid. plura si placet, apud Chemn. in parte 3. locor. Theol. p. 167. Catechism. Theod. pag. 153.* II. Requiritur ut in priori propositione, vel prædicetur proprium, vel definitio, vel differentia, à contrario sensu: sic non valet. Homo est animal. E. Bestia non est animal, quia prædicatur genus, quod non est convertibile, & reciprocum, cum contrariâ propositione. Sic non valet. Humiditas est qualitas. E. siccitas non est qualitas: Item, Homo habet facultatem videndi, vivendi, senti-

andi, loco movendi. E. bestia non habent. Optimè autem valet,
 Homo est risibilis. E. Bestia nō est risibilis, predicatur enim propri-
 um de suo subiecto. Sic optimè valet, homo est rationalis. E. Bestia
 non est rationalis, predicatur enim differentia de homine. Optimè
 etiam valet, homo est animal rationale. E. bestia non est animal
 rationale. Tota enim definitio hominis bestia applicari nequit,
 quæ omnia Philolophus longè celeberrimus & Theolog. Excellen-
 tiss: Dn. D. Jacobus Martini, Præceptor meus atatem colendus, in
 Disput. quadam Anno 1624. Witteberg. habita, accuratè demonstrat.

QUÆSTIO V.

An propria possint separari salva manente rei essentia?

Tὰ καθ' ἑαυτὰ sunt ἀχώριστα, ait Arist. l. 2, Phys. c. 4. hoc est, pro-
 pria sunt inseparabilia: Ratio est, quia sunt essentialia, Sic al. exerc.
 307. §. 1. & exerc. 325. l. 1. de prop. necess. c. 11. Hinc illa in scholis Lo-
 gicis, toties decantata axiomata: Propria, non possunt periri, quin
 simul subiecta eorum perimantur. Scheck. l. 5. Top. loc. 32. Proprie-
 tatum delensio, est naturæ negatio, Theodoret. Dial. 3. Cum actio-
 nibus propriis, res ipsæ quoq; tolluntur; Taur. de reram etern.
 p. 296. Propria non possunt χωρῖς εἶναι, εἴ ποτε ὡς θεοὶ ᾤοντο; Porphyr.
 2. 17. §. 2 in 1149.

Utuntur, imò abutuntur potius hoc axiomate Calviniani, in loco
 de COENA DOMINI; præsupposito enim hoc axiomate;
 Proprium esse inseparabile, subsumunt de præsentia corporis
 Christi in Cœna, hoc modo: Πᾶς ὁ ἐσθίων καὶ πίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου καὶ τὸ αἷμα τοῦ κυρίου.

Proprietates essentielles nunquam possunt abesse à sua subiecto;
 Visibilitas, & palpabilitas, sunt essentielles corporis partes,
 E. à corpore nunquam abesse possunt.

Et per consequens, Corpus verum ubicunq; est, semper potest videri & palpari.

Sed in Cœna corpus Christi, nec videri potest, nec palpari.

E. Corpus Christi in Cœna revera non est præsens.

Breviter nos respondemus. 1. Notandum; quæstionem esse de
 Proprio in quarto modo. Dividitur enim Proprium; (ut ex Logi-
 cis notum) quod est quadruplex. 1. Τὸ μόνον ὡς πᾶν; Quod

foli

soli speciei, sed non omni individuo convenit, e. g. Theologum
 esse, Jurisconsultum, Medicum, aut Philosophum; Soli quidem
 homini inest, sed non omni. 2. τὸ παντὶ ἔτι μόνῳ: Quod omni
 individuo istius speciei, sed non soli isti speciei competit; Sic bi-
 pedem esse, omni homini attribuitur, verū non soli; nam & avibus
 competit. 3. τὸ μόνῳ τὸ παντὶ, ἀλλ' ἔκ ἀεί: Quod soli, & omni
 competit, sed non semper; canescere soli homini competit, sed non
 semper, item ridere & flere. 4. τὸ μόνῳ, τὸ παντὶ, καὶ ἀεί: Quod
 omni, soli & semper convenit; ut Risibilitas, & de hoc in præsenti-
 arum quæritur. II. Adjuncti fallacia decipiuntur Calviniani: Et-
 si enim recte, adjunctis affirmatis, subjecta affirmantur, non tamen
 contra adjunctis negatis subjecta recte negantur, Christus
 quidem cujus autoritate argumenti hujus certitudinem stabili-
 re conantur, ex affirmatione adjunctorum, visibilitate & palpabilitate
 subjecti corporis videlicet sui veritatem recte demonstravit. At
 contra negatis istis proprietatibus, tantum non efficitur, ut corpus
 ipsum negandum videatur. Proinde Propositio utriusq; Syllogis-
 mi, magna infirmitate laborat: idq; ex fundamento Logico de-
 monstrabimus ita. I. *Subjectum & adjunctum argumenta sunt modo
 quodam consentanea*, ideoq; tam absolute non consentiunt, ut ex
 unius negatione, alterius essentia statim sit neganda; præsertim ex
 adjuncto subjectum. *Nam adjunctum suo subjecto levius est*: hoc
 est, levio-rem habet consensionem cum suo subjecto, quam subje-
 ctum cum suo adjuncto. Subjectum enim quasi quoddam subster-
 niculum præbet adjuncto: facitq; ut illud alicubi esse possit: Sub-
 jectum ita firmitus est, quia per se subsistit. Et posito adjuncto, quasi
 sua sponte accurrit, ut veluti locum subsistendi ei præbeat. Ad-
 junctum vero suo subjecto est levius, quia non per se, sed in suo sub-
 jecto subsistit, cum quo ita necessario non coheret, sed sæpè recedit.
 Ideoq; posito subjecto, non necessario ponuntur adjuncta: At po-
 sitis adjunctis, necessario ponenda sunt subjecta, quia adjuncta
 nullibi sunt, nisi in subjectis, ut inquit Dominus Phillippus Melan-
 cthon; Accidentia non per se subsistunt, sed sunt in alio mutabiliter.
 II. Definitio utriusq; Argumenti plenius idem declarat. *Subjectum
 est, cui aliquid adjungitur; Adjunctum cui aliquid subjicitur*. Hoc
 est, subjectum est res causis suis jam constituta, absoluta, & perfe-
 cta, in quibus suam habet essentiam. Intelligitur ergo, subjecti

essentiam integram, etiam esse extra considerationem adjunctorum; Et siue adjuncta adsint, siue absint, essentia subjecti nec augere nec minuire. Ex quo manifestus est etiam error eorum, qui corporis adjuncta propria, essentielles proprietates vocant, & quidem hoc sensu, quod sine his essentia corporis salva esse nequeat. Nam si hoc verum est, non amplius adjuncta sunt, sed potius causæ; quippe causæ essentiam rei solæ constituunt, præcipue materia & forma: Adjuncta verò præter essentiam accedunt ad rem plenè jam suis causis constitutam. Et proprietates corporis nemo hactenus essentielles appellavit causas, rei essentiam constituentes; sunt enim qualitates: Omnis autem qualitas adjunctum est, proinde potest abesse etiam rei proprietates, substantiâ integra manente.

His itaq; rationibus firmissimè demonstratur; Adjunctis affirmatis, rectè affirmari subjecta: negatis vero illis, hæc necessario neganda non esse: nec sublatis proprietatibus naturalibus, ipsam substantiam tolli. Etsi enim proprietates illæ naturales, communi ordine & cursu, semper sint in subjectis, & per naturam, quæ tenorem semper observatum suum, non mutantur; tamen suâ naturâ talia sunt, ut mutari possint, & abesse citra essentia corruptionem, disponente id ita naturæ actore Deo; is enim, qui essentiis rerum illas adjunxit, pro sapientia sua, & voluntatis libertate; is & eadem potentia, salvis essentiis proprietates removere potest. Rem exemplis declarabo. Ferri naturalis proprietas est, grave esse, & semper tendere deorsum, nisi medium crassius impediat: Ferrum in aquam delapsum natare coepit 2. Reg. 3. v. 6. Puellarum humanarum proprium est concipere, non nisi ex virili semine: Virgo Maria concepit in utero sine virili semine, & ex purâ foeminei seminis missâ homo factus est Luc. 1. v. 25. Corporis humani proprium est, videri, palpari posse, non transire per aliud corpus, (natura enim abhorret à penetratione dimensionum) sed corpori cedere, cibo & potu conservari. Christus suo corpore invisibilis factus est Luc. 24. v. 32. & tactu aliquando prehendi teneriq; non potuit, sed illæsus transivit per medium Judæorum Luc. 4. v. 31. Idem sepulchro clauso, & lapide obsignato resurrexit Matth. 28. Clausasq; Januas transivit Joh. 20. v. 18. nec amplius edit & bibit. Nostra corpora naturaliter nutrimento, somno, quiete opus habent, sunt gravia & tarda.

tarda. Nostri corporis accidentia in altera vita mutabuntur. 1. Cor.
 15. v. 43. 44. Ex animali fiet Spirituales; ex corruptibili incorruptibile:
 Sic infirmitates corporis humani, post lapsum evaserunt propriae,
 quæ in altera vita tollantur, salvâ nihilominus manente hominis
 substantia. Sic Philip. 3. v. 21. Nostrium Corpus humile, simile erit
 glorioso corpori ejus; Et tamen in carne nostra videbimus Deum,
 Job. 19. v. 26. Sic ignis de cœlo descendit, locum mutando. Sic
 in insulis peregrinis Jucatanæ & Columella canes inveniri, ait Scal.
 ex. 202. f. 3. qui nullum edant latratum. E. falsum est, omne propri-
 um esse à subjectis inseparabile, & canonem ita absolute Calvinia-
 nis concedendum. Docetur ergo his exemplis, Deum ultra & supra
 naturam facere posse, & licet rationi videatur absurdum, in Eucha-
 ristia, accepto panem accipi corpus Christi, divinum tamen institut-
 um esse, ideoq; credendum, quia Deus, naturæ Dominus, instituta
 naturæ mutare potest. Recte etiam Christus, & verè corporis sui
 veritatem demonstravit propriis visibilitate & palpabilitate; *Vide-
 te, inquit, & palpate, quia ego sum*, q. d. Vos creditis, me esse spectrū,
 & non vivum hominem; Atqui ubi visus arguit veram hominis for-
 mam, & tactus simul deprehendit ossa & carnem, ibi verum homi-
 nem esse, certum est. Vos videtis meam formam, vos tactu percipi-
 tis carnem & ossa mea: Ergo me verum hominem esse creditis. Si-
 militer vitam suam sumptione cibi & potus demonstravit. Qui n.
 comedunt & bibunt, non mortui sunt, sed vivunt: Christus cum
 discipulis comedit & bibit. E. tum non amplius fuit mortuus, sed vi-
 vus. Contra male, ac sophistice argumentantur illi, qui ex proprie-
 tatibus & adjunctis negatis, concludunt substantiam esse ne-
 gandam. Quis enim hoc negatum probaret, *Christus jam non edit
 neq; bibit E. amplius non vivit*. Nullum ideoq; robur est in hoc ar-
 gumento, de quo tantopere gloriantur Calviniani, quo unico tan-
 quam formissimo præsidio nituntur, ut corpus à cœna absens cre-
 dant, & impia est vox Piscatoris. cum inquit. *Deus non potest effe-
 cere, ut salva sint essentia, rerum detractis proprietatibus.*

QUESTIO VI.

An quoddam tempus detur in æternitate?

Affirmant Photiniani, quoddam tempus esse æternum, seu in
 æternitate tempus dari. Negant nostrarum Ecclesiarum ortho-
 doxi

doxi Doctores; Rationes sumunt 1. à definitione temporis, utpote quod definitur ἀρχὴ καὶ τέλος κινήσεως καὶ τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον
Arist. I. 4. Phys. c. 11. Mensura motus secundum prius & posterius. Atqui in æternitate non est prius & posterius: E. in æternitate non est tempus.

II. A definitione æternitatis. Quicquid enim est tota & perfecta simul existentia, termino carens, ab illo excluditur tempus, tanquam prædicatum de subjecto. Terminum siquidem carere tempore repugnat.

Sed æternitas definitur possessio vitæ interminabilis existens tota similiter & perfecta. à *Domino D. Jacobo Martini in lib. 2 Metaphys. sect. 13. quest. 5. E.*

III. A materia circa quam, sive subjecto temporis. Affectio corporum naturalium & caducorum peculiaris, non competit æternitati.

Tempus est affectio corporum naturalium caducorum peculiaris.

E. Res æternæ excluduntur à tempore.

IV. Ab absurdo insequentem: Si tempus quoddam est æternum, dabuntur duo æterna; Deus nimirum, & illud tempus.

Sed ex mente Arist. & saniorum Philosoph. non dantur duo æterna. E.

Major est certissima. Minor prob. si dantur duo æterna, dantur & duo infinita; Duo autem infinita nequeunt esse, neq; in natura, neq; extra naturam. Unde Taurellus in synop. Met. hunc Aphorismum ponit. Posita rerum æternitate, tollitur Deus.

V. Tempus in æternitate aut est κτῆσις creator, aut κτίσις creatura, aut συνεκτισμένον concreatum quid. Non creator, alias Deus esset, quod vel ipsis Photinianis ἀφιδόσπον.

Non creatura; tempus enim est affectio creaturæ; E. non creatura ipsa, alias motus, locus, quantitas in unum chaos cum corpore mobili, locabili, & quanto redigerentur, quod iterum absurdum.

Non concreatum quid; nullum enim concreatum est æternum, quod namq; à non esse ad esse creatur, non potest esse æternum suo creatori. Ergo tempus æternitate est merum figmentum. quod erat demonstrandum.

DEO LAUS ET GLORIA.

Cognitis itaq; principijs cognitionis, & essendi de DEO uno & Trino; sequitur finis Theologiæ, qui est JUSTIFICATIO ET TORIS CORAM DEO; propter hunc enim finem instituta est. Hinc pro veniunt Loci DE JUST DE BONIS OPERIBUS.

Finem proximè sequitur subjectum, quator, hinc loci DE IMAGINE DEI & CREATIONE, DE LIBERO ARBITRIO.

Ultimò deniq; media collocantur, per quos possumus, quæ sunt vel proxima vel remota: Per Christum, hinc loci DE FIDE, DE CHRISTI OFFICIO, DE CONCEPTIONE, NATIVITATE, CRUCIFIXIONE, MORTE, DESCENSIONE IN ADAM, ASCENSIONE, ET SESSIONE AD DEUM PATREM.

Hæc autem non in Lege, sed in Evangelio tractantur, hinc loci DE LEGE ET EVANGELIO. Rationes sacramentorum Veter. & N. Testamenti, quæ sunt necessariae fidei; Hinc Loci de CIRCUMCISIONE, BAPTISMATE, ET COENA DOMINI, quæ traduntur in Ecclesia; Hinc locus DE ECCLESIA.

Deniq; certitudo justificationis ostenditur per PRÆDESTINATIONEM ET PROVIDENTIAM, quæ justificationis consummatio portenda, hinc loci de novissimis, de FINE MUNDI, RESURRECTIONE, ULTIMO JUDICIO, VITA ÆTERNA.

Ne autem videamur aliquid statuisse sine ratione, hæc has subjungamus.

1. Omnes Practicæ disciplinæ, ordine Analytico tractandæ. Theologia est disciplina Practica; Ergo ordine Analytico conscribenda.

Minor duplici modo probatur 1. dictis scriptis, 2. rationibus. 1. dictis scriptis, quia in scriptis præcipue præcipitur, ut simus *ποιηται* operatores, non auditores, sed *κατασκευαστες* ædificatores, ut ait apostolus. 2. rationibus, quia architectonicus summus seu ultimus

